

ד"ר שמעון ברנשטיין ז"ל

ביום כ"ב כסלו תשכ"ג [19.12.62] עצם ד"ר שמעון ברנשטיין את עיניו בניו-יורק. עם הסתלקותו אבד לשירת ישראל בימי-הביניים אדם שהקדיש כמעט כל חייו לפרסומה, לפירושה ולחיבורה.

תחילת פרסומו של ד"ר ברנשטיין בפובליציסטיקה הציונית, אבל לא היתה זו אלא "פונדקית"; ה"כהנת" היתה שירת ישראל בימי הביניים, שאליה ניגש בירת-כבוד גדולה; בה מצא "מקדש-מעט", בה חי את חייו ולה הקדיש אהבה ללא גבול.

שמעון ברנשטיין נולד ביום כ"ד מנחם-אב תרמ"ד [15.8.1884] ביעקוב-שטאדט [קורלאנד, לאטוויה]. למד לשונות שמיות, היסטוריה ופילוסופיה בברלין, בשטראסבורג ובברן. בשנת תרס"ו [1906] הוכתר בתואר דוקטור בברן על ספרו: Koenig Nebucadnezar von Babel in der jüdischen Tradition; Ein Beitrag zur Untersuchung der haggadischen Elemente unter Vergleichung arabischer, syrischer und patristischer Quellen, Berlin 1907. 72 S. 8°.

שנתיים אחר-כך נתמנה מזכיר של חברת מפיצי השכלה בפטרבורג. אחר כך: מזכיר ההסתדרות הציונית העולמית בברלין-קופנהאגן, מזכיר מחלקת האירגון של ההנהלה הציונית בלונדון (1912-1921)*. בשנת תרפ"ב [1922] הוא נוסע לניו-יורק ומשמש שם עורך "דאס אידישע פאלק", עיתון רשמי של ההסתדרות הציונית באמריקה, עד פרישתו מעבודתו הציבורית והתמסרותו השלימה למחקר בשירת ימי-הביניים. בה ראה ייעוד חייו ובה עבד עד ימיו האחרונים.

בימים האחרונים לפני פטירתו הופיע מאמרו בספר יובל מוגש לכבוד הרב ד"ר ישראל אלפנביין (מוסד הרב קוק, ירושלים תשכ"ג) על "פיוטי ישראל במלכות יון מתקופת הביזאנט".

נמנה כאן ספריו לפי סדר הופעתם:

[1] בחזון הדורות; מסות ורשימות. ניו-יורק, הוצאת הספרים של בלוך, תרפ"ה, 1928. רכג, [1] עמ'. 8°.

[2] דיואן לר' יהודה אריה ממודינה; יו"ל בפעם הראשונה עפי' כתב-היד היחידי הנמצא בספריה הבודליאנית באוקספורד בצרוף מבוא והערות... עם

* בתקופה זו פירסם:

Der Zionismus, sein Wesen und seine Organisation. Herausgegeben vom kopenhagener Bureau der zionistischen Organisation København 1918. 101. [2] S. 8°. Dritte <Volks> Auflage, Berlin, Jüdischer Verlag, 1919. 64 S. 8°.

הספר ניתרגם לאנגלית (קופנהאגן 1919), לאיטלקית (בודפשט 1920) ולסרבית (זאגרב

(1919).

Die Judenpolitik der Rumänischen Regierung. Herausgegeben vom kopenhagener Bureau der zionistischen Organisation <Deutsch, Englisch und Französisch>, København 1918. 196 S. 8°.

הקדמה והערות מאת פרופיסור ישראל דוידזון. פילדלפיה, הוצאת הדפוס העברי של חברת ההוצאה היהודית באמריקה, תרצ"ב (1932), 258, xxviii עמ'. 8°.

[3] דיואן לר' עמנואל בן דוד פראנסיש; יוצא לאור על-פי כתבי-יד הספריות של בית-המדרש לרבנים בניו-יורק ושל המוזיאום הבריטי עם הערות ומבוא. תל-אביב, הוצאת "דביר", תרצ"ב (1932), xxxv, [1], 304 עמ'. 4°.

[4] שומרי החומות; זרמים ותקופות בתחיה הישראלית. תל-אביב, הוצאת "מצפה", תרצ"ה, 192 עמ'. 8°.

[5] משירי ישראל באיטליה; אוסף שירים ופיוטים מן המאה הט"ו, הי"ז והי"ח; יו"ל עם מבוא והערות. ירושלים, הוצאת "דרום", תרצ"ט, xxxviii, [2], קפג, [1] עמ'. 4°.

[6] פיוטים ופיוטנים חדשים מהתקופה הביצנטינית (מלוקטים מתוך כ"י מחזור כמנהג קורפו). ירושלים תש"א. שער-מעטפת, 104 עמ'. 8°.

[7] דיואן של שלמה בן משולם דאפיירה... חלק א: מבוא. שירי חול. הוצאה חדשה ומתוקנה. ניו-יורק, הוצאת "עלים", תשג (1942), [7], xxii, 132, [2] עמ'. 8°.

[8] שירי יהודה הלוי; הוצאה לעם. אוסף שירי קודש וחול, ערוך ומבואר על ידי ד"ר שמעון ברנשטיין. ניו-יורק, הוצאת עגן על יד ההסתדרות העברית באמריקה, תש"ה (1944), xx, 336 עמ'. 4°.

[9] על נהרות ספרד; קינות כמנהג ספרד על חורבן ירושלים ועל הפורעניות עד גזירות קנ"א לפי כתבי-יד יחיד בעולם בספריה הממלכתית בליסבון, ערך והוסיף מבוא, הערות ומפתחות. תל-אביב, הוצאת מחברות לספרות בסיוע מוסד הרב קוק, (תשט"ז, 1956), 302 עמ'. 8°.

[10] שירי הקודש [מאת] משה אבן עזרא. יוצאים לאור על ידי שמעון ברנשטיין. תל-אביב, הוצאת "מסדה", תשי"ז, 35, [2], תכט, [1] עמ'. 4°.

אך יותר ממה שפרסם בספרים פרסם במאספים מדעיים שונים, ביניהם גם "סיני" ו"ארשת". ונאמר את האמת: לא תמיד היתה דעת חכמים נוחה ממבואיו ומפירושו לשירים ולפיוטים שפרסם, אך כולם כיבדוהו על שקידתו הגדולה ועל רצונו הכביר להחיות את השירה העברית העתיקה ולחשוף את יפיה. במסתו היפה על ה"חווה" מפראנקפורט (פראנץ רונצווייג ומפעל-חיו), שנדפסה בספר השנה ליהודי אמריקה לשנת תרצ"ט, הוא מספר על שיחה של פראנץ רונצווייג עם הרמאן כהן על ר' יום-טוב ליפמאן צונץ, שכהן אמר לו עליו: הוא יכול היה להיות היסטוריון גדול ונהיה — אנטיקואר. כלומר, אדם שיכול היה להיות היסטוריון גדול, נכנסה בו רוח שטות וקיבץ תפילות ופיוטים עתיקים, מחזורים ישנים, חפצים אנטיקואריים, וכו'. ברנשטיין מתקומם בכל חום לבו נגד "הערכה" זו, ושואל: צונץ, הראשון שבא לאסוף ולקבץ את אנהות הדורות ודמעות התקופות, שהחזיר לישראל את התפילות ואת הפיוטים מאבותינו הראשונים עד דורו הוא, את כל אותן המרגליות המחזירות לנו את עברנו — אדם זה אינו אלא "אנטיקואר", המאסף דברים בלים ומתים?!

גם ברנשטיין ראה בעבודתו הוא השבת-אבידה יקרה של עם ישראל. כל פיוט שפרסם דומה היה לו שהציל מתהום הנשיה אוצר שלא יסולה בפז של עם ישראל. הלכך הוקירו אותו חכמי ישראל.

זכרו יישאר חי בין כל חוקרי הפיוט והשירה העבריים.